

SEBASTIAN GADOMSKI
Instytut Filologii Orientalnej
Uniwersytet Jagielloński

EMIRACKI FESTIWAL. TEATRALNE DNI SZARDŻY

Obecnie trudno sobie wyobrazić życie teatralne w Zjednoczonych Emiratach Arabskich bez corocznego święta miejscowej sceny, jakim jest festiwal „Teatralne Dni Szardży” („Ayyām aš-Šāriqa al-Masraḥiyya”), który przez ‘Ādila Ḥizāma został określony mianem „fundamentu budowli emirackiego teatru”¹. To wydarzenie kulturalne nie tylko konfrontuje dokonania poszczególnych zespołów, lecz także jest jednym z najważniejszych bodźców pobudzających miejscowych artystów do nieustannych poszukiwań i określania tożsamości teatru emirackiego.

Idea festiwalu pojawiła się w 1984 roku, a jej głównym inicjatorem był Sulṭān Ibn Muḥammad al-Qāsimī, który pełnił wówczas funkcję dyrektora Departamentu Kultury i Informacji (Dā’irat al-Ṭaqāfa wa al-I’lām) w emiracie Szardży. Warto wspomnieć, że sam pomysł al-Qāsimiego wpisywał się w szeroko pojmowaną koncepcję inspirowania i wspierania wszelkiej aktywności artystycznej, której sekundował powstały w 1981 roku Departament Kultury i Informacji. Przeświadczenie o konieczności promowania sztuki w warunkach nieustannego ekonomicznego rozwoju kraju dosyć szybko zaowocowało konkretnymi projektami. Jednym z nich było również zorganizowanie festiwalu teatralnego. Już 10 stycznia 1984 roku zawiązała się Najwyższa Komisja do spraw Organizacji Festiwalu (Awwal Laḡna ‘Ulyā li-l-Mihraḡān). Jej przewodniczącym został Sulṭān Ibn Muḥammad al-Qāsimī, a pozostałymi członkami byli: Muḥammad Diyāb al-Mūsā, ‘Ubayd al-Qaṣīr, Māḡid Abū Šalībī, ‘Abd ar-Razzāq al-Hāḡirī oraz Yūsuf ‘Idābī. Równocześnie utworzono drugą komisję, zwaną teatralną, w której skład wchodził krytycy oraz artyści. Pośród nich byli między innymi: ‘Abd Allāh al-Ustād, Fārūq Awhān, Zā’in Ğum’a, ‘Abd Allāh al-Manā’ī, Aḡmad al-Anšārī oraz Aḡmad ‘Abd Allāh aš-Šayḥ. Jej sekretarzem wybrano irackiego artystę na stałe związanego z miejscowym teatrem ‘Abd Allāha ‘Abd al-Qādira. Organizatorzy zadbałi o to, by wyraźnie zdefiniować

¹ ‘Ādil Ḥizām, *As-Sitāra wa al-aqni’a* (Kurtyna i maski), aš-Šāriqa 2003, s. 25.

istotę tego kulturalnego przedsięwzięcia. Oficjalny dokument stwierdzał, że celem festiwalu jest:

- Przyczynianie się do ożywiania i rozwoju działalności teatralnej przez prezentacje profesjonalnie przygotowanych przedstawień.
- Kształcenie świadomości teatralnej przez posiedzenia, panele dyskusyjne oraz przedstawienia.
- Wspieranie i motywowanie nowatorskich projektów teatralnych.
- Konfrontacja z największymi osiągnięciami sceny arabskiej i światowej.
- Wyłanianie i umacnianie najbardziej obiecujących przedsięwzięć teatralnych.
- Organizowanie spotkań artystów oraz bezpośrednich dyskusji na temat szeroko pojętej problematyki teatru.
- Rozwijanie świadomości teatralnej u widza i zdobywanie licznej publiczności².

Jak dalej informował dokument, nagrody miały być przyznawane tylko obywatelom Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz artystom amatorom mającym status rezydentów. Wyróżnienia podzielono na następujące kategorie:

- najlepsze przedstawienie;
- najlepszy utwór dramatyczny;
- najlepsza reżyseria;
- najlepsza pierwszoplanowa rola męska;
- najlepsza drugoplanowa rola męska;
- najlepsza pierwszoplanowa rola kobieca;
- najlepsza drugoplanowa rola kobieca;
- najlepsza dekoracja;
- najlepsze oświetlenie;
- najlepsza oprawa muzyczna i dźwiękowa;
- najlepsze kostiumy;
- najlepsza charakteryzacja.

10 marca 1984 roku w ramach Pierwszego Narodowego Festiwalu Artystycznego (Mihrağān al-Funūn al-Waṭanī al-Awwal) rozpoczęła się pierwsza edycja Teatralnych Dni Szardży. W tym przełomowym dla emirackiej sceny wydarzeniu uczestniczyło siedem zespołów, które reprezentowały najsilniejsze ośrodki teatralne w Szardży, Dubaju, al-Ajn, Al-Fudżajrze, Ras al-Chajmie i Khor Fakkanie. Niezwykle istotny jest fakt, że podczas przedstawień pozakonkursowych swoje spektakle wystawiły grupy teatru szkolnego, studenckiego i teatru dla dzieci. W ten sposób udało się stworzyć wspólną przestrzeń teatralnego spotkania i dialogu pomiędzy zespołami w pełni amatorskimi oraz aspirującymi do miana profesjonalnych.

Festiwal był wyzwaniem rzuconym wszystkim zespołom, które miały większe ambicje artystyczne w kraju, i wznicił ich wzajemną rywalizację. Pierwsza edycja Teatralnych Dni Szardży zweryfikowała profesjonalizm podejścia do sztuki scenicznej i pomogła wyłonić tych, którzy zasługiwali na największe wsparcie władz ministerialnych. Trwający siedemnaście dni festiwal przez rozmach, z jakim został zorganizowany, i rangę, jaką nadał mu Departament

² Muḥammad ‘Abd Allāh, Hayṭam Yaḥyà al-Ḥawāğā, Yusuf ‘Idābī, *Dākirat al-ayyām* (Wspomnienie dni), aš-Šāriqa 2004, s. 27.

ment Kultury i Informacji, sprawił, że teatr miał oficjalnie zyskać ważną pozycję w życiu kulturalnym kraju.

Wszystkie przedstawienia zaprezentowano w Szardży w historycznej już dzisiaj sali „Afryka”³. Wśród sztuk wystawionych w trakcie festiwalu znalazły się tylko dwie autorstwa emirackich pisarzy Aḥmada Rāšida Tānīego pt. *Al-Ard btykallam ūrdū* (Ziemia mówi w urdu, 1984) oraz Zā‘ina Ğum‘a pt. *Sirr al-kanz* (Tajemnica skarbu, 1984). Obydwa dramaty skupiały się wokół aktualnych tematów społecznych. Najbardziej kontrowersyjna okazała się publicystyczna sztuka Zā‘ina Ğum‘a, która podejmuje problem gwałtownego napływu imigrantów do Zjednoczonych Emiratów Arabskich i realnych konsekwencji, jakie z tego zjawiska wynikają. Wśród pozostałych utworów były między innymi *Historia naszego przyjaciela Panczito* Osvaldo Dragúna, *Ĝutta ‘alā ar-rašif* (Zwłoki na chodniku, 1965) S‘ad Allāha Wannūsa oraz *Aš-Šayḥ wa at-tarīq* (Szejk i droga, 1971) ‘Alī ‘Aqla ‘Ursāna. Zasadniczo problematyka przedstawień dotyczyła kwestii filozoficzno-społecznych zarysowanych, jak to ujmuje ‘Ādil Ĥizām, „w sposób niezwykle odważny”⁴. Nie mniej znaczące od samych przedstawień konkursowych były wykłady, warsztaty i otwarte panele dyskusyjne. Po raz pierwszy w historii emirackiego ruchu teatralnego reżyserzy, aktorzy, krytycy i widzowie mogli się razem spotkać. Co istotne, była to nie tylko okazja do wzajemnego poznania, ale także do wymiany poglądów w bezpośredniej dyskusji.

Jury festiwalu, w którego skład wchodził między innymi: Baḥr Kāzim, Yūsuf ‘Idābī, Sayyid Badrān, Fārūq Awhān, Fathī al-Barqāwī oraz Ḥālid al-Ḥaṭīb, zdecydowało przyznać tylko trzy nagrody, kolejno wyróżniając najwyżej ocenione inscenizacje. Za najlepsze przedstawienie uznano sztukę *Ma’sāt Abī al-Faql* (Tragedia Abu al-Fadla) autorstwa bahrańskiego pisarza i reżysera Ḥalīfa al-‘Arīfīego w reżyserii Egipcjanina Maḡdīego Kāmila. Utwór został zrealizowany przez Teatr Ṣaqr ar-Rašūda (Masraḥ Ṣaqr ar-Rašūd) z Ras al-Chajma. Drugą nagrodę zdobyło przedstawienie przygotowane przez Teatr Narodowy w Szardży (Masraḥ aš-Šariqa al-Waṭanī) pt. *Historia naszego przyjaciela Panczito* Osvaldo Dragúna w reżyserii Irakijczyka ‘Abd Allāha ‘Abd al-Qādira. Trzecie wyróżnienie przyznano grupie Ḥālid (Masraḥ Ḥālid) z Szardży za inscenizację sztuki *Aš-Šayḥ wa at-tarīq* (Szejk i droga, 1971) ‘Alī ‘Aqla ‘Ursāna w reżyserii Yaḥyà al-Ḥāḡḡa z Sudanu.

Oprócz werdyktu w oficjalnym protokole festiwalowego jury znalazły się także postulaty zachęcające do poświęcenia szczególnej uwagi teatrowi dziecięcemu oraz szkolnemu. Ponadto potwierdzono konieczność kształcenia profesjonalnych kadr przez fundowanie zagranicznych stypendiów i organizowanie warsztatów.

Pierwsza edycja festiwalu pokazała przede wszystkim ogromny zapał, wysokie aspiracje oraz daleko sięgające ambicje jego organizatorów. Bez wątpienia

³ Sala „Afryka” – centrum kulturalne i konferencyjne. Budynek powstał w 1976 roku. Pierwsza konferencja, jaką tam zorganizowano, była zatytułowana *Al-‘Alāqāt al-‘arabiyya al- ifrīqiyya* (Relacje arabsko-afrykańskie), stąd wzięła się nazwa ośrodka.

⁴ Por. ‘Ādil Ĥizām, op. cit., s. 17.

strona organizacyjna pierwszych Teatralnych Dni Szardży była bez zarzutu. Relacje jego uczestników nie pozostawiają co do tej kwestii wątpliwości⁵. Pewien niepokój mógł budzić jedynie poziom artystyczny zespołów. Nie bez powodu jury ograniczyło liczbę przyznawanych nagród do właściwie tylko jednej – za najlepsze przedstawienie, której kryteria, choć kształtowane przez wiele elementów, obejmują ogólne wrażenie, jakie pozostawia zaprezentowana sztuka. Nie zdecydowano się wyróżnić ani jednego emirackiego tekstu dramatycznego. Nie przyznano również nagrody za reżyserię dla żadnego z dwóch emirackich inscenizatorów ‘Abd Allāha al-Manā‘ī i Ismā‘īla ‘Abd Allāha. Pominięto także kreacje aktorskie, oprawę muzyczną, dekoracje, charakteryzacje i oświetlenie. Jury festiwalu podkreśliło natomiast potrzebę intensywnej pracy na rzecz podniesienia kwalifikacji kadry oraz kształcenia młodych pokoleń i zapoznawania ich ze sztuką teatru.

Druga edycja festiwalu, jak to określa Muḥammad ‘Abd Allāh, była „nieodwołalną konsekwencją [pierwszej] oraz głębokim pragnieniem posuwania ruchu teatralnego naprzód”⁶. Jednakże nadzieje i ambicje rozwiły się w konfrontacji z rzeczywistością oraz realnymi możliwościami miejscowych grup artystycznych. Teatralne Dni Szardży rozpoczęły się 27 marca 1985 roku i trwały dziewięć dni. Festiwal otwierało przedstawienie Bahrańskiego Teatru Narodowego (Al-Masrah al-Ahli bi Dawlat al-Baḥrayn) pt. *Mu’allif* (Autor, 1985), które było adaptacją utworu *Il-Būfīh* (Bufet, 1968) ‘Alego Sālīma w reżyserii ‘Abd Allāha Malīka⁷. Swoje inscenizacje zaprezentowało pięć zespołów z Dubaju, Szardży, Khor Fakkan oraz Kalby. Reżyserzy, pośród których było dwóch Emiraczków – ‘Abd Allāh al-Manā‘ī i Ismā‘īl ‘Abd Allāh – sięgnęli do arabskiego repertuaru. Przedstawiono dwie sztuki Sa‘a Allāha Wannūsa pt. *Al-Malik huwa al-malik* (Król jest królem, 1977) i *Mā’sāt bā’i ‘ad-dibs al-faqīr* (Tragedia biednego sprzedawcy syropu, 1965) oraz jedną Alfreda Faraḡa pt. *Raḥma* (Litość). Poza konkursem pokazano trzy przedstawienia, wśród których były jedyne dwa autorstwa pisarzy emirackich: *Ṭāra wa Ṭāha* (Fruwać i pływać, 1985) Ġāsima ar-Rākāna i Muḥammada Salmāna oraz *Al-Baydār* (Wieśniak, 1985) Sayfa al-Ġānima i Aḥmada al-Ġismīego. Jury festiwalu, w którego skład wchodził: Qāsīm Muḥammad, ‘Abd ar-Raḥman aṣ-Ṣāliḥ, ‘Abd Allāh ‘Abd al-Qādir oraz Faṭḥī Diyāb, nie przyznało ani jednej nagrody, uzasadniając swoją decyzję zbyt niskim poziomem artystycznym prezentowanych przedstawień. Muḥammad Ṣaqr w artykule podsumowującym festiwal na łamach emirackiego pisma teatralnego „Ar-Rūla” za jedyny godny uwagi i spełniający wszystkie kryteria konkursowe uznał występ zespołu z Bahrajnu⁸.

⁵ Por. Muḥammad ‘Abd Allāh, Hayṭam Yaḥyà al-Ḥawā’a, Yūsuf ‘Īdābī, op. cit., s. 35.

⁶ Ibidem, s. 37.

⁷ Przedstawienie zdobyło główną nagrodę na Pierwszym Festiwalu Teatralnym Młodzieży Krajów Rady Współpracy Zatoki w Kuwejcie (Mihragan Šabāb Duwal Ma’lis at-Ta’awun al-Masrahī al-Awwal), który odbył się w dniach 10–17 lutego 1985 roku. Por. ‘Abd Allāh al-Manā‘ī, *Mihrā’ān an-Nišāṭ al-Masrahī li Šabāb Ma’lis at-Ta’awun* (Festiwal Teatralny Młodzieży Krajów Rady Współpracy Zatoki), „Ar-Rūla” 1985, nr 1, s. 30.

⁸ Por. Muḥammad Ṣaqr, *Isti’rād intībā’ī li ‘urūd al-mihragan* (Pofestiwalowe wrażenia), „Ar-Rūla” 1985, nr 2, s. 21.

Oprócz słabego technicznego przygotowania przedstawień uwagę zwrócił brak wartościowych tekstów dramatycznych autorstwa pisarzy emirackich. Mimo że Šalāh Tūm również na łamach „Ar-Rūla” bronił uniwersalnego charakteru teatru, nie dopatrując się w zagadnieniu poruszonym przez jego kolegów żadnego poważniejszego problemu, to zdecydowana większość krytyków w tym właśnie zjawisku widziała największe zagrożenie. ‘Abd ar-Raḥman aš-Šālih posunął się nawet do stwierdzenia, że „teatr emiracki należy do wszystkich oprócz Emiratyńczyków”⁹. Sultān Ibn Muḥammad al-Qāsimī zaś pisał: „Najważniejsze, co pokazały obydwie edycje festiwalu, to nie tylko nieobecność oryginalnych i utalentowanych dramaturgów miejscowych, ale ich zupełny brak”¹⁰.

Konsekwencją sytuacji, która zapanowała w emirackim środowisku teatralnym po drugiej edycji Teatralnych Dni Szardży, było zwołanie Komisji Organizacyjnej Festiwalu (Al-Lağna al-Munazzima li Mihrağān). Podczas obrad w grudniu 1985 roku zdecydowano zmniejszyć liczbę nagród przyznawanych podczas konkursu do pięciu: za najlepszą produkcję teatralną, reżyserię, kreację aktorską męską i kobiecą oraz za tekst dramatyczny. Ponownie również zdefiniowano cel festiwalu, określając go jako: „Aktywizowanie życia teatralnego przez produkcje sceniczne miejscowych zespołów oraz wspieranie tych wysiłków artystycznych, które przyczyniają się do ubogacenia i wzmocnienia teatru arabskiego”¹¹.

Trzecia edycja festiwalu w 1986 roku, mimo przyznania wszystkich nagród, niewiele się przyczyniła do wyjścia z kryzysu, w jakim znalazł się teatr w Emiratach. W kolejnym roku z powodu braku zgłoszeń uczestników Teatralne Dni Szardży odwołano. Sytuacja wskazywała na złożoność problemu, jaki dotknął emiracki ruch teatralny. Mimo wsparcia ze strony Departamentu Kultury funkcjonujące w kraju zespoły nie potrafiły się przygotować do uczestnictwa w tym kulturalnym wydarzeniu, które powoli wpisywało się w stały kalendarz emirackich imprez artystycznych. W roku 1988 w trakcie festiwalu zaprezentowano zaledwie trzy przedstawienia. Autorem tylko jednego z nich pt. *Al-Ard ‘ard* (Ziemia jest towarem, 1988) był emiracki pisarz Aḥmad al-Hawra. Z powodu konfliktu w Zatoce Perskiej organizację Teatralnych Dni Szardży zawieszono do roku 1994. Po sześcioletniej przerwie po raz szósty odbył się w Szardży festiwal. Jego komisja podczas obrad zadecydowała o organizacji konkursu co dwa lata oraz postanowiła wzbogacić to święto emirackiego teatru o cykle konferencji oraz spotkań. Ich tematyka miała dotyczyć przede wszystkim obecnej sytuacji teatru w Emiratach, pisarstwa dramaturgicznego, a także relacji między współczesnym emirackim widzem a aktorem.

Od roku 1998 Teatralne Dni Szardży znów odbywają się corocznie. Aḥmad ‘Abd al-Ḥalīm powiedział: „Teatralne Dni Szardży nie wzięły się z niczego (...),

⁹ Por. Šalāh at-Tūm, *Nağra ilā mawqif al-masrah al-maḥallī min ḥilāl Ayyām aš-Šāriqa al-Masrahiyya* 85 (Spojrzenie na sytuację miejscowego teatru przez pryzmat festiwalu Teatralne Dni Szardży ’85), „Ar-Rūla” 1985, nr 2, s. 35.

¹⁰ Sultān Ibn Muḥammad al-Qāsimī, *Musābaqa li-n-nuṣuṣ al-masrahiyya al-maḥallīyya* (Konkurs na lokalne teksty dramatyczne), „Ar-Rūla” 1985, nr 2, s. 40.

¹¹ Muḥammad ‘Abd Allāh, *Haytam Yahyā al-Ḥawā’a*, Yūsuf ‘Idābī, op. cit., s. 42.

ich istnienie wynika z głębokich przemyśleń oraz świadomości roli teatru i jego wpływu na społeczeństwo¹². Bez wątpienia to wydarzenie kulturalne, jakim jest festiwal, odgrywa w życiu emirackiego ruchu teatralnego niezwykle ważną rolę, a historia jego poszczególnych edycji w dużej mierze obrazuje rozwój miejscowej sceny. Co istotne, Teatralne Dni Szardży stały się tradycją, uczestnictwo w nich zaś nie tylko zaznacza obecność poszczególnych zespołów w życiu kulturalnym kraju, ale także podnosi prestiż i daje konkretne korzyści finansowe. Do tego stopnia, że – jak twierdzi Aḥmad al-Ġismī – „wiele z grup artystycznych swoje istnienie zawdzięcza festiwalowi”¹³.

Konkurs w Szardży, po ponad dwudziestu latach funkcjonowania, na stałe wpisał się w życie kulturalne kraju. Jego trwanie jest natomiast bezpośrednim dowodem na zapał oraz ambicje emirackich artystów, jak również samą potrzebę istnienia festiwalu. Hayṭam Yaḥyā al-Ḥawāḡa wskazuje, że „Teatralne Dni Szardży stymulują i umacniają potrzebę nieustannego doskonalenia warsztatu artystycznego”¹⁴. Organizatorzy zaś, wychodząc naprzeciw konieczności ciągłego podnoszenia kwalifikacji w większości amatorskiej kadry, dbają, by przy okazji każdej edycji festiwalu odbywały się cykle warsztatów. Wśród prowadzących zajęcia byli między innymi: Qāsim Muḥammad, Ġawād al-Asadī, Fārūq Awhān i ‘Aġġāġ Salīm.

Z perspektywy dwóch dekad istnienia Teatralnych Dni Szardży można powiedzieć, że ich największą zasługą było zmobilizowanie emirackiego ruchu teatralnego do nieustannego rozwoju i poszukiwania własnej tożsamości. Dzięki popularyzatorskiej roli festiwalu lokalne zespoły stale zdobywały nowych członków. Pod koniec lat osiemdziesiątych mimo kryzysu, jaki przeżywał emiracki teatr, funkcjonowały dwadzieścia trzy grupy sceniczne. Ich liczba w ciągu kilku lat od pierwszej edycji festiwalu w 1984 roku powiększyła się o sześć nowych formacji. Szardża stała się miejscem konfrontacji własnych możliwości z osiągnięciami zaproszonych grup z innych krajów arabskich. Uznanie i sukces na Teatralnych Dniach stawały się przepustką do zaprezentowania swoich osiągnięć poza granicami. Inscenizacje emirackich artystów były przedstawione między innymi na festiwalach w Damaszku, Kairze, Kartaginie, Kuwejcie, Ammanie, a również w Awinionie. To także festiwal wyłonił gwiazdy miejscowej sceny, takie jak chociażby: ‘Ā’iša ‘Abd ar-Raḥman, ‘Abd Allāh Rāšid, Mūza al-Mazrū‘ī, Samīra Aḥmad czy Aḥmad al-Ġismī. Warto wspomnieć, że dwoje ostatnich artystów zdobyło główne nagrody za najlepsze kreacje aktorskie w sztuce Ġawāda al-Asadīego pt. *Maqḥà Abū Ḥamda* (Kawiarnia Abu Hamda) podczas festiwalu w Kartaginie (Miḥraġān Qartāġ) w roku 1987. Przez konfrontację z osiągnięciami teatru arabskiego i kontakt z uznanymi artystami Teatralne Dni Szardży dawały szansę rozwoju miejscowym reżyserom oraz dramaturgom. W ciągu dziesięciu edycji festiwalu wystawiono dziewięćdziesiąt

¹² Aḥmad ‘Abd al-Ḥalīm, za Muḥammad ‘Abd Allāh, Hayṭam Yaḥyā al-Ḥawāʿa, Yusuf ‘Īdābī, op. cit., s. 162.

¹³ Aḥmad al-Ġismī, za Mar‘ī al-Ḥalyān, *Multaqà al-masraḡ al-maḥallī al-awwal* (Pierwsze spotkanie teatru miejscowego), „Kawālīs” 2003, nr 10, s. 31.

¹⁴ Muḥammad ‘Abd Allāh, Hayṭam Yaḥyā al-Ḥawāʿa, Yusuf ‘Īdābī, op. cit., s. 15.

dwie sztuki, z czego dwadzieścia osiem było autorstwa pisarzy emirackich. Wśród nich najbardziej aktywnymi okazali się: Sālim al-Ḥatāwī, Ğamāl Sālim, Nāġī al-Ḥāy oraz Żā'in Ğum'a. Emiraczczyki byli reżyserami dwudziestu trzech przedstawień. Inscenizatorzy największej liczby sztuk to: 'Abd Allāh al-Manā'ī, Nāġī al-Ḥāy, Aḥmad al-Anṣārī, a także 'Umar Ğubāš.

Równocześnie teatralne emirackie święto było i pozostaje najlepszym miernikiem kondycji miejscowej sceny. Jednym z zasadniczych celów, jaki stawiali sobie organizatorzy festiwalu, było – jak pisze Muḥammad Diyāb Mūsà – „nawiązanie żywego dialogu z miejscową widownią oraz stworzenie teatru bliskiego rzeczywistości emirackiej”¹⁵. Nielatwo jest ocenić realizację tak postawionych założeń. 'Abd Allāh aš-Šu'aybī, sekretarz redakcyjny emirackiego pisma teatralnego „Kawālīs”, twierdzi, że trudno znaleźć dokładne analizy, które pozwoliłyby zweryfikować, w jakim stopniu którykolwiek z arabskich festiwali teatralnych miał wpływ na kształtowanie środowiska, z którego wyrasta, lub jak bardzo zmienił gust czy zmysł estetyczny miejscowego widza¹⁶. Teatr emiracki prezentowany na festiwalu był zawsze teatrem problemów społecznych z wyraźnym lokalnym charakterem. Sztuki, takie jak *Bint 'Īsà* (Córka Isy, 1998), *Šamt al-qubūr* (Cisza grobów, 2002), *Ḥabbat raml* (Ziarenko piasku, 1993), *Mā kāna li Aḥmad bint Sulaymān* (Historia Ahmeda córki Sulejmana, 2002) Nāġiego al-Ḥāy, *Bayt al-qašid* (Najważniejsza rzecz, 2001) 'Abd Allāha Šāliha, *Bāb al-bāriḥa* (Drzwi do przeszłości, 2004) Mar'ī al-Ḥalyāna, *Šammā* (nazwa własna, 2003) 'Umara Ğubāša, *Zamzamiyya* (Butelka, 1999), *Al-Yāṭūm* (Zmora, 2000), *'Irġ as-sawāḥil* (Drogocenny kamień, 2002) Sālima al-Ḥatāwiego, *Ġaššayt bik yā māyya* (Wodo, zakrzusilem się tobą, 2004) Ismā'īla 'Abd Allāha czy *Al-Fāris* (Rycerz, 2002) Ğamāla Sālima, są głęboko zakorzenione w emirackiej tradycji. Dużo w nich nawiązań do przeszłości oraz folkloru. Pozostając w nurcie społecznym, rzadko dramaty miejscowe nawiązywały do kwestii politycznych, ogólnoarabskich. Do takich można zaliczyć: *'Awdat Hūlakū* (Powrót Hulagu, 1998), *Wāqi 'šūra ḥibqa al-ašl* (Rzeczywistość, kopia zgodna z oryginałem, 2001) czy *Al-Qadiyya* (Sprawa, 2000) wszystkie autorstwa Sultāna Ibn Muḥammada al-Qāsimiego. W ostatnich latach coraz bardziej popularne stają się zagadnienia społeczne o charakterze uniwersalnym, takie jak: kryzys rodziny, zjawisko konsumpcjonizmu, pogoń za karierą, zagubienie jednostki we współczesnym świecie, problem z określeniem własnej tożsamości. Te tematy poruszają między innymi utwory: *Sūbir mārkit* (Supermarket, 2002) Nāġiego al-Ḥāy, *Kūktayl* (Koktajl, 2001) 'Abd Allāha al-Manā'ī, *Fi al-maḥaḥ* (W muzeum, 2000) 'Abd Allāha Ismā'īla, *Yā layl mā atūlaka* (O nocy, jakże się dłużysz, 2000), *Al-Ḥaffār* (Grabarz, 2002) Muḥammada Sa'īda aḍ-Ḍanḥāniego czy *Aḥar layla bāriḍa* (Ostatnia zimna noc, 2005) Bāsimy Yūnis.

Główne zarzuty wysuwane pod adresem festiwalu dotyczą jego zbyt dominującej pozycji w repertuarze teatralnych wydarzeń w kraju. W istocie wiele

¹⁵ Por. Muḥammad Diyāb Mūs?, *Bidāyāt wā'ida wa intilāqāt rāsīḥa* (Obiecujące i pewne początki), „Al-Masrah” 2004, nr 3, s. 7.

¹⁶ 'Abd Allāh aš-Šu'aybī, *Ayyām aš-Šāriqa al-masraḥiyya... riwāya lam taktamil* (Festiwal Teatralne Dni Szardży... niedokończona historia), „Kawālīs” 2000, nr 3, s. 109.

zespołów prezentuje w ciągu roku wyłącznie jedno przedstawienie, którego premiera odbywa się właśnie podczas festiwalu. ‘Abd Allāh ‘Abd al-Qādir ocenia, że mimo korzyści, jakie w ciągu dwudziestu lat przyniosły Teatralne Dni Szardży, nadal propozycja sezonu artystycznego miejscowych teatrów pozostaje uboga¹⁷. Co więcej, niektórzy – jak na przykład ‘Ādil al-Ḥizām czy Aḥmad al-Ġismī – proponują organizowanie festiwalu co dwa lata, by w ten sposób zdjąć z zespołów „ciężar” uczestnictwa w nim. Kwestią następczą jeszcze więcej problemów jest stosunkowo mała frekwencja na widowni podczas inscenizacji w ramach sezonu artystycznego, który dla większości teatrów nie trwa dłużej niż kilka tygodni w ciągu roku. Według Aḥmada al-Ġismīego dzieje się tak z powodu zbyt ambitnego repertuaru, który nie odpowiada na zapotrzebowanie publiczności, ale stara się raczej sprostać wysokim wymaganiom festiwalowego jury.

Rzeczywistość szybko ewoluującego oraz multikulturowego państwa, jakim są dzisiejsze Emiraty, stawia przed miejscowym środowiskiem teatralnym liczne wyzwania. Ze względu na obecną kondycję kulturalną kraju również organizatorzy Teatralnych Dni Szardży zmuszeni są dokonać redefinicji formuły festiwalu po to, by zgodnie z pierwotnymi założeniami pozostać jak najbliżej emirackiego społeczeństwa i jego problemów. Bez wątpienia od podejścia do tej fundamentalnej kwestii będzie zależeć nie tylko przyszłość festiwalu, lecz także i całego ruchu teatralnego w Zjednoczonych Emiratach Arabskich.

Summary

Emirati Festival Sharjah Theatre Days

The article presents a brief history of the first Emirati theatre festival. It focuses on the most important factors which played a key role in shaping features of this cultural event. It also examines the influence of Sharjah Theatre Days on the Emirati theatrical movement.

Starting from the middle of the eighties of the last century when the festival idea emerged article presents its founding principles and organizational beginnings.

In the first part of the essay the main attention is focused on the first editions of the festival and its reception by Emirati theatrical milieu. The article mentions artists, scholars and activists that were engaged in launching Sharjah Theatre Days. Then the festival is presented in the context of Emirati theatre evolution and its achievements since the eighties of the last century. Opinions of Emirati and Arab critics are quoted to support the most objective evaluation of Sharjah Theatre Days.

Finally the article raises a question about the future of the festival and prospects for its evolution in multicultural and constantly changing United Arab Emirates.

¹⁷ Por. ‘Abd Allāh ‘Abd al-Qādir, *Al-Masrah fī al-Imārāt* (Teatr w Emiratach), aš-Šāriqa 2004, s. 168.